

Rolnummer 6531
Arrest nr. 123/2017 van 19 oktober 2017

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de familierechtbank van de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters J.-P. Snappe, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschant, onder voorzitterschap van voorzitter E. De Groot,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 5 oktober 2016 in zake Y.R., waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 31 oktober 2016, heeft de familierechtbank van de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 331ter van het gerechtelijk wetboek [lees : Burgerlijk Wetboek] artikel 22 van de grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees verdrag van de rechten van de mens, in zoverre de wet een verjaringstermijn van 30 jaar bepaalt met betrekking tot de vordering tot onderzoek van het vaderschap, wanneer het kind pas na het verstrijken van deze termijn kennis heeft gekregen van het biologische vaderschap van de biologische vader en bijgevolg nooit in de mogelijkheid was om de vordering tijdig in te stellen en wetende dat de vermeende biologische vader is overleden zonder nakomelingen, zodat de vordering geen familiale onrust zal teweeg brengen en er geen erfbelangen meespelen, gelet op artikel 828 van het burgerlijk wetboek ? ».

Memories zijn ingediend door :

- Y.R., bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. K. Helsen, advocaat bij de balie te Leuven;
- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. S. Ronse en Mr. D. Smets, advocaten bij de balie te Kortrijk.

De Ministerraad heeft ook een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 12 juli 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers E. Derycke en P. Nihoul te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 26 september 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 26 september 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De eisende partij voor de verwijzende rechter is geboren op 24 december 1946. Haar moeder was ongehuwd. In 2007 werd zij ingelicht over de identiteit van haar biologische vader, die reeds in 1978 overleden is.

Volgens de eisende partij was op het ogenblik van de kennisname van de identiteit van haar biologische vader haar recht om een vordering tot vaststelling van vaderschap in te stellen, reeds verjaard. Op 18 mei 2016 legt zij evenwel een eenzijdig verzoekschrift neer op de griffie van de familierechtbank van de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven, en vraagt zij de Rechtbank, alvorens ten gronde uitspraak te doen, bovenvermelde prejudiciële vraag te stellen aan het Hof.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De Ministerraad stelt vast dat het in het geding zijnde artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek is ingevoerd bij de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming (hierna : de wet van 31 maart 1987). Overeenkomstig artikel 107 van die wet is zij van toepassing op kinderen die geboren zijn vóór de inwerkingtreding ervan op 6 juni 1987. De dertigjarige verjaringstermijn is derhalve van toepassing op vorderingen die vóór 6 juni 1987 nog niet ingesteld waren met dien verstande dat hij begint te lopen op de dag van inwerkingtreding van de wet. Voormelde overgangsbepaling heeft evenwel niet tot gevolg dat een afstammingsvordering die onder het oude recht reeds verjaard was, door de inwerkingtreding van de nieuwe verjaringsbepaling zou herleven.

Alvorens de prejudiciële vraag te beantwoorden is het, volgens de Ministerraad, dus noodzakelijk na te gaan of de vordering tot onderzoek naar het vaderschap reeds verjaard was op het ogenblik van inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987, op 6 juni 1987.

A.1.2. De Ministerraad meent dat de prejudiciële vraag geen antwoord behoeft, omdat het antwoord op de vraag niet relevant is voor de oplossing van het bodemgeschil. Immers, overeenkomstig de overgangsbepalingen van de wet van 31 maart 1987 zijn er drie situaties mogelijk wat de verjaring van de vordering betreft.

In het geval dat de eisende partij onder de vroegere wetgeving geen vordering kon instellen, is de vordering nog niet verjaard; dit is ook het standpunt van de meerderheid in de rechtspraak en rechtsleer. Aangezien geen vordering kon worden ingesteld, is de vordering onverjaarbaar, aangezien ze niet bestond. In dat geval begint de dertigjarige verjaringstermijn pas te lopen op het ogenblik van inwerkingtreding van artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek te weten 6 juni 1987 en verjaart de vordering op 6 juni 2017.

In het geval dat de vordering van de eisende partij onder de gelding van de vroegere wetgeving kon worden ingesteld maar reeds verjaard was op 6 juni 1987, is het niet het in het geding zijnde artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek dat de vordering van de eisende partij onmogelijk maakt, maar de overgangsbepaling van artikel 119, § 6, van het Burgerlijk Wetboek.

In het geval dat de vordering van de eisende partij onder de gelding van de vroegere wetgeving kon worden ingesteld, maar nog niet verjaard was op 6 juni 1987, geldt de verjaringstermijn van artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek. Vermits die termijn pas op 6 juni 1987 is begonnen lopen, verjaart de vordering tot onderzoek naar het vaderschap op 6 juni 2017.

Samengevat kan, volgens de Ministerraad, worden gesteld dat de vordering tot onderzoek naar het vaderschap, zoals ingesteld door de eisende partij voor de verwijzende rechter, ofwel nog niet is verjaard, ofwel reeds verjaard was op 6 juni 1987. De rechten van de eisende partij voor de verwijzende rechter worden derhalve niet beperkt door artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek, maar door de overgangsbepaling van de wet van 31 maart 1987, zodat een antwoord op de prejudiciële vraag niet dienstig is voor de oplossing van het bodemgeschil.

A.1.3. De Ministerraad meent dat de vraag dient te worden teruggezonden naar de verwijzende rechter, opdat hij, in het licht van bovenvermelde overwegingen, kan oordelen of de prejudiciële vraag nog een antwoord behoeft.

A.2.1. De eisende partij voor de verwijzende rechter voert aan dat, overeenkomstig artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek, de vordering betreffende de afstamming verjaart door verloop van dertig jaar en dat die

verjaringstermijn loopt vanaf de meerderjarigheid van de eisende partij. De eisende partij is inmiddels zeventig jaar, waardoor haar vordering is verjaard.

A.2.2. Inhoudelijke en procedurele beperkingen mogen, volgens de eisende partij voor de verwijzende rechter, worden gesteld aan afstammingsvorderingen voor zover daarmee niet wordt uitgesloten dat een billijk evenwicht tussen de betrokken belangen wordt bereikt. Een dergelijk evenwicht kan niet worden bereikt als op een principiële beperking in behartenswaardige gevallen nooit een uitzondering kan worden toegestaan. Er dient aan de eisende partij een uitzondering te worden toegestaan door toepassing van overmacht.

A.3.1. De Ministerraad antwoordt dat de vervaltermijnen in het kader van betwistingen van afstammingen in geval van overmacht kunnen worden verlengd. De in het geding zijnde bepaling sluit een dergelijke verlenging wegens overmacht niet uit. Echter, het debat dat de eisende partij voert, is een louter feitelijk debat dat betrekking heeft op de feitelijke beoordeling van de vordering, hetgeen door de rechter ten gronde moet worden beoordeeld.

A.3.2. Daarnaast herhaalt de Ministerraad dat de prejudiciële vraag geen antwoord behoeft, aangezien de vordering tot onderzoek naar het vaderschap ofwel nog niet verjaard was, ofwel reeds verjaard was op 6 juni 1987. In elk geval is niet artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek van toepassing, maar wel de overgangsbepaling van de wet van 31 maart 1987.

- B -

B.1.1. Artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« Wanneer de wet geen kortere termijn stelt, verjaren de vorderingen betreffende de afstamming door verloop van dertig jaar te rekenen van de dag waarop het bezit van staat geëindigd is, of, bij gebreke van bezit van staat, vanaf de geboorte, of te rekenen van de dag waarop het kind in het bezit van staat is gekomen overeenkomstig de staat die hem werd betwist, waarbij artikel 2252 onverkort van toepassing blijft.

Artikel 2253 is niet van toepassing.

De in dit artikel bepaalde verjaringstermijn geldt niet voor de op artikel 329*bis* gegronde vorderingen ».

B.1.2. Artikel 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek is ingevoegd bij artikel 38 van de wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming, in werking getreden op 6 juni 1987, en vervolgens gewijzigd bij artikel 17 van de wet van 1 juli 2006 « tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan »

B.2.1. Aangezien de eisende partij voor de verwijzende rechter in 1946 is geboren, dient voor de toepassing van artikel 331*ter* het Burgerlijk Wetboek op het bodemgeschil rekening te worden gehouden met de overgangsbepalingen van de wet van 31 maart 1987. Artikel 107, eerste lid, van de wet van 31 maart 1987 bepaalt :

« Deze wet is van toepassing op de kinderen geboren vóór haar inwerkingtreding en die nog in leven zijn op dat ogenblik, zonder dat daaruit evenwel enig recht in de voordien opgevallen erfenissen kan volgen ».

Volgens de parlementaire voorbereiding

« wordt [artikel 107] verantwoord door het streven onmiddellijk een einde te maken aan de thans bestaande discriminaties op het gebied van de afstamming. Zonder die bepaling zouden er nog lange jaren twee categorieën personen zijn en diegenen die thans in leven zijn zouden verder die discriminaties moeten ondergaan » (*Parl. St.*, Senaat, 1977-1978, nr. 305/1, p. 26).

De voormelde wet is bijgevolg van toepassing op de eisende partij voor het verwijzende rechtscollege.

B.2.2. Echter, artikel 119, § 1, van de wet van 31 maart 1987 bepaalt dat artikel 331ter, van het Burgerlijk Wetboek van toepassing is op de rechtsvorderingen die nog niet zijn ingesteld bij de inwerkingtreding van die wet. Daarnaast bepaalt artikel 119, § 2, dat voor de rechtsvorderingen die, krachtens de opgeheven bepalingen, niet vatbaar zijn voor verjaring, de dertigjarige verjaringstermijn eerst begint te lopen bij de inwerkingtreding van die wet en bepaalt artikel 119, § 6, dat, indien de termijn die vroeger gold voor een rechtsvordering, bij de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987 is verstreken, het vorderingsrecht vervallen blijft.

B.2.3. Om te oordelen of het antwoord op de prejudiciële vraag dienstig is voor de beslissing in de zaak ten gronde, dient te worden vastgesteld of de voorliggende vordering tot onderzoek naar het vaderschap, al dan niet verjaard was op het ogenblik van de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987, hetgeen evenwel een kwestie is waarvoor de verwijzende rechter bevoegd is.

B.3. Rekening houdend met hetgeen voorafgaat, dient de zaak naar de verwijzende rechter te worden teruggezonden teneinde het hem mogelijk te maken te oordelen of de prejudiciële vraag nog een antwoord behoeft.

Om die redenen,

het Hof

zendt de zaak terug naar de verwijzende rechter.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 19 oktober 2017.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

E. De Groot